

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain 32 luvun muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että rahanpesu ja muut törkeimmät kätkemisrikokset otettaisiin oikeushenkilön rangaistusvastuun piiriin. Näiden rikosten johdosta voitaisiin esityksen mukaan siis tuomita yhteisösakkoon.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan kuin oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskeva lainsäädäntö, joka on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä.

PERUSTELUT

1. Johdanto

Tammikuun 1 päivänä 1994 tuli voimaan rikoslain 32 luvun 1 §:n uusi 2 momentti, jolla niin sanottu rahanpesu säädettiin rangaistavaksi. Kriminalisointi perustui Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimukseen laitonta huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden kauppaa vastaan, Euroopan neuvoston konfiskaatiosopimukseen sekä Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiiviin rahoitusjärjestelmän rahanpesutarkoituksiin käyttämisen estämisestä.

Rahanpesua on käsitelty myös johtavien teollisuusmaiden (niin sanotut G7 -maat) vuonna 1989 perustamassa työryhmässä, jonka nimi on Financial Action Task Force (FATF). Suomi on kuulunut työryhmään vuodesta 1991 alkaen. Myös FATF esitti yhdessä suosituksistaan vuodelta 1990 rahanpesun kriminalisoinnista. FATF:n toisen suosituksen mukaan myös oikeushenkilöt tulisi voida asettaa rikosoikeudelliseen vastuuseen rahanpesusta, jos tällainen vastuumuoto on olemassa. FATF:n Suomeen kohdistuneen maatarkastuksen raportissa vuodelta 1994 pidettiin nimenomaisesti mainiten hyvänä sitä, että rahanpesu on tarkoitus

säätää rikokseksi, josta voidaan tuomita yhteisösakkoon.

Oikeushenkilön rangaistusvastuu on uusi rikosoikeudellinen järjestelmä, jonka käyttöön ottamista on ehdotettu kesällä 1993 eduskunnalle annetussa hallituksen esityksessä (HE 95/1993). Toteutuessaan esitys merkitsisi sitä, että ihmisten eli niin sanottujen luonnollisten henkilöiden ohella myös osakeyhtiöitä, yhdistyksiä, säätiöitä, kuntia ja muita niin sanottuja oikeushenkilöitä voitaisiin tuomita rangaistukseen. Rangaistuksena olisi määrämärkoin tuomittava sakko, yhteisösakko, jonka vähimmäismäärä olisi viisituhatta ja enimmäismäärä viisi miljoonaa markkaa.

Rahanpesu ei sisältynyt oikeushenkilön rangaistusvastuun alaan ehdotettuihin rikoksiin hallituksen esityksessä oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevaksi lainsäädännöksi. Syynä tähän oli, että yhteisösakon tarve rahanpesun seuraamuksena ilmeni vasta niin myöhään, ettei täydennystä hallituksen esitykseen enää voitu tehdä. Rahanpesuun liittyy samoja tekijöitä, joilla muidenkin rikosten ottamista yhteisövastuun piiriin on aiemmissa hallituksen esityksissä (94 ja 95/1993) perusteltu. Rahanpesu

liittyy luonteensa vuoksi usein erilaisiin yhteisöihin. Silloin, kun tarjottavat summat ovat suuria, rahanpesujärjestelyihin osallistuvien taloudelliset hyödyt voivat myös olla huomattavia.

2. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Rahanpesun rangaistavuudesta säädetään kätkemisrikossäännöksessä, rikoslain 32 luvun 1 §:n 2 momentissa. Momentin mukaan rangaistaan sitä, joka ottaa vastaan, muuntaa, luovuttaa tai siirtää sellaisia varoja tai muuta omaisuutta, jonka tietää olevan rikoksella hankittua tai sen tilalle tullutta, peittääkseen tai häivyttääkseen sen laittoman alkuperän taikka avustaa kätkemisrikoksentehtävää välttämään rikoksen oikeudelliset seuraamukset (1 kohta). Momentin 2 kohdan mukaan rangaistaan sitä, joka peittää tai häivyttää 1 kohdassa tarkoitettua omaisuuden todellisen luonteen, alkuperän, sijainnin tai siihen kohdistuvat määräämistöimet tai oikeudet taikka salaa tällaista seikkaa koskevan tiedon, jonka hän on lain mukaan velvollinen ilmoittamaan. Rangaistukseksi kätkemisrikoksesta on säädetty sakkoa tai enintään yksi vuosi kuusi kuukautta vankeutta. Rahanpesu voi tulla myös törkeänä tai ammatteisena kätkemisrikoksena arvioitavaksi 32 luvun 2 ja 3 §:n mukaan. Tällöin enimmäisrangaistukset ovat neljä vuotta ja kuusi vuotta vankeutta.

Oikeushenkilöitä ei tällä hetkellä voida tuomita rangaistukseen. Eduskunnan käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen mukaan oikeushenkilön tuomitseminen yhteisöosakkoon tulisi mahdolliseksi. Yhteisöosakkoon voitaisiin esityksen mukaan tuomita vain sellaisten rikoslain mukaan rangaistavien rikosten johdosta, joiden seuraamukseksi yhteisöosakko on erikseen säädetty.

Esityksen keskeinen ehdotus on yhteisöosakon liittäminen rahanpesun seuraamukseksi. Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että yhteisöosakko liitettäisiin myös perinteisiin kätkemisrikoksiin. Siten yhteisöosakkoon voitaisiin tuomita myös sellainen oikeushenkilö, jonka toiminnassa kätketään, hankitaan, otetaan huostaan tai välitetään toiselta varkaus-, kavallus-, ryöstö-, kiristys-, petos-, kiskonta- tai maksuvälinepetosrikoksella taikka velallisen petoksella, törkeällä velallisen petoksella tai tahallisen velallisen vilpillisyydellä saatua omaisuutta. Yhteisöosak-

koon voitaisiin tuomita myös sellainen oikeushenkilö, jonka toiminnassa muulla tavoin ryhdytään tällaiseen omaisuuteen. Näistä kätkemisrikoksen tekotavoista säädetään rikoslain 32 luvun 1 §:n 1 momentissa.

Perusteena perinteistenkin kätkemisrikosten ottamiselle oikeushenkilön rangaistusvastuun piiriin on näiden rikosten merkitys muun rikollisuuden ylläpitäjänä. Esimerkiksi ammattimaista varkausrikollisuutta ei voida harjoittaa, ellei anastetulle omaisuudelle ole suhteellisen kiinteitä markkinoita. Paitsi että tällainen jatkuva kätkemisrikollisuus luo edellytyksiä muulle rikollisuudelle, se voi liike-elämään liittyessään myös vääristää yritysten välistä kilpailua. Rikoksella saadun omaisuuden hinta on yleensä niin alhainen, että sitä voidaan myydä myös eteenpäin normaalia halvemmalla ja silti tavannoista suuremmalla voitolla.

Yhteisöosakon liittämistä törkeimpien kätkemisrikosten seuraamukseksi puoltaa myös niiden tunnusmerkistön uusin laajennus. Kesäkuun 1 päivästä lähtien kätkemisrikosten esirikoksena ovat voineet olla myös velallisen petos, törkeä velallisen petos ja tahallinen velallisen vilpillisyys. Erityisesti törkeällä velallisen petoksella saatu hyöty voi olla huomattavan suuri. Tällaiseen hyötyyn kohdistuva kätkemisrikos voi puolestaan huomattavasti vaikeuttaa varojen saamista takaisin velkojille, joille ne yleensä kuuluvat. Näissä tilanteissa yhteisöosakon maksajaksi ei voitaisi tuomita velallista tai sen sijaan tullutta konkurssipesää, vaan kolmas taho, jonka toiminnassa kätkemisrikos on tehty. Näin ollen ne syyt, jotka estävät yhteisövastuun ulottamisen velallisen rikoksiin itseensä, eivät estä nyt ehdotettua ratkaisua, jossa vastuu seuraisi vasta sellaisesta kätkemisrikoksesta, jossa velallisen rikos on ollut esirikoksena.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole mainittavia taloudellisia vaikutuksia.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä.

5. Voimaantulo

koskeva lainsäädäntö, jota on ehdotettu hallituksen esityksessä 95/1993.

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan samaan aikaan kuin oikeushenkilön rangaistusvastuuta

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki**rikoslain 32 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään rikoslain 32 lukuun, sellaisena kuin se on 24 päivänä elokuuta 1990, 17 päivänä joulukuuta 1993 ja 29 päivänä huhtikuuta 1994 annetuissa laeissa (769/90, 1304/93 ja 317/94), uusi 8 § seuraavasti:

32 luku

Kätkemisrikoksista

8 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Kätkemisrikokseen, törkeään kätkemisrikok-

seen ja ammattimaiseen kätkemisrikokseen sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 14 päivänä lokakuuta 1994

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri *Anneli Jäätteenmäki*

